

20.11.2018

100-річчя – лише початок!

15 листопада весь потужний науковий потенціал аграрної галузі нашої країни та численні поважні гості зібралися в стінах Національної академії аграрних наук України, щоби урочисто відзначити знаменну дату – 100-річчя вітчизняної аграрної науки! ([Національна академія аграрних наук України](#)).

Теплі слова вітання, рукостискання і обійми усміхнених і щасливих вчених-керівників науково-дослідних установ НААН, членів Президії НААН, очільників іноземних наукових установ, народних депутатів, високопосадовців передували пленарній частині заходу. Щирі слова привітання лунали від почесних гостей свята: заступника міністра аграрної політики та продовольства О. Ковальнової, заступника міністра освіти та науки України М. Стріхи, віце-президента Національної академії наук України В. Кошечка, президента Національної академії правових наук України О. Петришина, президента Чеської сільськогосподарської академії Я. Недельніка, Надзвичайного і Повноважного Посла Республіки Корея в Україні Лі Янг Гу, Надзвичайного і Повноважного Посла Республіки Узбекистан в Україні А. Абдуалієва, заступника голови Комітету ВРУ з питань аграрної політики та земельних відносин Г. Заболотного. Ученим Академії було вручено почесні грамоти і цінні подарунки від різних державних і наукових установ, трудовий колектив НААН на честь ювілею нагороджений Почесною грамотою Кабінету Міністрів України. В ході святкових заходів відбулося урочисте погашення спеціальної поштової марки, випущеної з нагоди ювілею НААН «Укрпоштою», «100 років Національній академії аграрних наук України».

В ній узяли участь президент НААН Я. Гадзало, заступник міністра агрополітики О. Ковальова та заступник міністра освіти і науки М. Стріха. Дуже зворушливою виявилася церемонія відкриття меморіальних дошок на будівлі Академії – Володимирі Вернадському – організатору і очільнику (1918) Сільськогосподарського вченого комітету України при Міністерстві

земельних справ (НААН України) та Михайлу Зубцю — академіку НААН, президенту НААН (1996–2011), Герою України.

У своїй доповіді президент НААН Я. Гадзало зазначив, що рівень соціально-економічного розвитку України, її авторитет на міжнародній арені багато в чому визначаються науковим потенціалом, бо саме перед ученими життя ставить складні і водночас напрочуд цікаві завдання, вирішення яких великою мірою визначає місце України у світовій спільноті. Тож наука нині стає все більш значущою часткою реальності, вона є визначальною складовою розвитку економіки та якісного покращення життя громадян. Повертаючись до історичного минулого, вчений нагадав про шляхи створення Академії. Відповідно до Постанови ВРУ № 2287-VIII «Про відзначення пам'ятних дат і ювілеїв у 2018 році» 16 листопада цього року на державному рівні відзначається 100 років з часу утворення у складі Міністерства земельних справ комітетів – вченого і сільськогосподарської освіти, що став предтечею Національної академії аграрних наук України. Першим головою вченого комітету наказом міністра земельних справ був призначений академік Володимир Вернадський. Вперше питання необхідності створення науково-освітньої Української хліборобської (аграрної) академії було обговорено й ухвалене відповідне рішення на Першому Всеукраїнському аграрно-економічному з'їзді 22–26 жовтня 1917 р. Її «Статут» особисто розробив міністр земельних справ УНР М. Ковалевський. Однак, на жаль, зміна політичного керівництва в Україні не дозволила реалізувати цей проект. У часи Української Держави гетьмана П. Скоропадського (квітень-грудень 1918 р.), із початком дискусій щодо заснування Української академії наук, академік В. Вернадський у первісній організаційній структурі з 4 відділень запланував останнім створити відділення прикладного природознавства, яке б опікувалось науковими проблемами земельних, водних і лісових ресурсів. Однак у процесі обговорення від цієї ідеї відмовилися і включили цей напрям із певними застереженнями до фізико-математичного відділення Української академії наук, створеної 14 листопада 1918 р. У першому «Статуті» галузева наука у вигляді «сільськогосподарської біології» стала 15-м напрямом цього відділення з двома вакансіями для обрання академіків. 1920-ті для сільської інтелігенції були наповнені сподіваннями на подальший розвиток наукової сфери. Це стосувалося й організації галузевого дослідництва, спочатку в роки «військового комунізму», потім НЕПу під загальним підходом, що нині відносять до епохи українського ренесансу. Серед новітніх організаційних розбудов цього періоду – крайова організація ведення сільськогосподарської дослідної справи, в першу чергу за територіальним підходом, а потім – з урахуванням ґрунтово-кліматичних умов. Новий етап в історії існування академічної галузевої думки розпочався після закінчення Другої світової війни. Постановою РНК УРСР і ЦК КП(б)У від 20 жовтня 1945 р. вітчизняна сільськогосподарська дослідна справа вперше офіційно репрезентувалася в системі АН УРСР через спеціально створений Відділ сільськогосподарських наук на чолі з академіком М. Гришком (1901–1964). Завдячуючи

самовідданий праці 14 академіків та 17 членів-кореспондентів Відділення сільськогосподарських наук АН УРСР для подальшого розвитку галузевої науки, Рада Міністрів України 30 грудня 1956 р. вдруге відновлює академізацію організаційних основ існування вітчизняної сільськогосподарської дослідної справи у вигляді Української академії сільськогосподарських наук на чолі з академіком АН УРСР П. Власюком. Відтак створюються 22 інституції і знову офіційно відновлюється обласна організація ведення галузевого дослідництва. За своєю організаційною побудовою УАСГН нагадувала АН УРСР. Однак 1962 р. УАСГН в чергове ліквідують, відновивши діяльність Відділу сільськогосподарських наук при АН УРСР. Другий термін перебування галузевої академічної думки в лоні «Великої Академії» тривав лише рік. Відповідно до Постанови Ради Міністрів УРСР №1 від 5 січня 1970 р. було створено Південне відділення ВАСГНІЛ, яке зобов'язало Міністерство сільського господарства СРСР передати в безпосереднє підпорядкування академії 19 науково-дослідних інститутів. Діяльність ПВ ВАСГНІЛ здійснювалася секціями і проблемними координаційно-методичними комісіями в його складі. На початку діяльності було створено п'ять секцій: агрономії, лісівництва, тваринництва й ветеринарії, механізації й електрифікації, економіки й організації сільського господарства. Згодом організували секцію зведеного планування і координації науково-дослідних робіт, а до завдань, які мала вирішувати секція лісівництва додали питання гідротехніки і меліорації. Проблемних комісій діяло 39, у тому числі із землеробства і рослинництва – 21, тваринництва й ветеринарії – 6, механізації та електрифікації сільського господарства – 6, економіки й організації сільського господарства – 6. З метою створення належних умов для технологічного завершення наукових розробок, комплексного підходу до наукового забезпечення всіх галузей АПК Постановою Ради Міністрів УРСР № 279 від 22 вересня 1990 р. було засновано Українську академію аграрних наук (УААН) як науково-методичний і координаційний центр розв'язання аграрних проблем в Україні. До створення УААН аграрні наукові установи були розпорошені у 14 міністерствах і відомствах. Ця постанова встановила чисельність дійсних членів (академіків) у кількості 25 осіб і такої самої кількості членів-кореспондентів. До цієї кількості додалися 12 академіків та 20 членів-кореспондентів ВАСГНІЛ, які на той час постійно працювали у наукових установах і ВНЗ України. 1996-го було створено науково-методичні центри, а від 1998-го, для більш дієвого впливу аграрної науки на розвиток галузі, організовано регіональні центри наукового забезпечення АПВ. Успіхи на ниві організації наукового забезпечення АПВ спонукали Президента України В. Ющенко Указом від 6 січня 2010 р. № 8/2010 надати УААН статусу національної, «... урахувуючи провідну роль Української академії аграрних наук у науковому забезпеченні розвитку агропромислового комплексу, значний внесок у підготовку наукових працівників, а також міжнародне визнання результатів діяльності...». «Нині Національна академія аграрних наук України є, і, я переконаний, залишиться як мінімум ще на наступне 100-

річчя головним науково-методичним центром із наукового забезпечення високотехнологічного розвитку галузей агропромислового комплексу нашої держави», – наголосив Я. Гадзало. На початок 2018 р. Академія об'єднувала 104 дійсних члена (академіка), 109 членів-кореспондентів, 41 іноземних і 24 почесних членів – провідних вчених і фахівців аграрного профілю. НААН – це самоврядна державна наукова організація, яка структурно розділена на 6 галузевих відділень: відділення землеробства, меліорації та механізації; відділення рослинництва; відділення зоотехнії; відділення ветеринарної медицини; відділення аграрної економіки і продовольства; відділення наукового забезпечення інноваційного розвитку.

НААН налічує 7247 працівників, із них 3749 науковців, у т. ч. 372 докторів наук, 1522 кандидатів наук. Академії безпосередньо підпорядковано 10 національних наукових центрів, 30 інститутів, 10 дослідних станцій, один біосферний заповідник, 150 державних підприємств дослідних господарств і 10 інших організацій. Відповідно до пріоритетних тематичних напрямів наукових досліджень і інноваційної діяльності в установах НААН нині виконується 1443 завдання наукових досліджень, в тому числі 687 – фундаментальних, 668 – прикладних та 88 – пошукових, які затверджено Постановою Президії НААН та погоджено Мінагрополітики. Теми фундаментальних досліджень установ НААН пройшли експертизу Експертної ради при НААН, позитивно оцінені та визнані доцільними для виконання, а теми прикладних досліджень погоджено Міністерством освіти і науки України.

Фундаментальні, прикладні і пошукові завдання об'єднані у 45 програмах наукових досліджень (ПНД) Академії, що закріплені за галузевими відділеннями. В НААН функціонують 11 наукових об'єктів, які мають статус національного надбаня. Здійснюються заходи із забезпечення умов для збереження, вивчення і розширення фонду мікроорганізмів, генетичних ресурсів рослин та тварин з корисними для людини ознаками і властивостями. Наукові об'єкти, що становлять національне надбаня і підтримуються науковими установами НААН, є підґрунтям для ефективного забезпечення багатьох галузей сільського господарства країни новітньою конкурентоспроможною науково-технічною продукцією, а також основою плідного міжнародного співробітництва із закордонними вченими з відповідних галузей науки. Національна академія аграрних наук України має визнаний у світі науковий потенціал і співпрацює з науковими установами 82 країн. Реалізація міжнародної співпраці установ НААН відбувається за схемою формування спільних науково-технічних програм, здобуття грантів, розвитку аграрного бізнесу шляхом комерціалізації завершених наукових розробок, зокрема технологій.

Установи НААН є членами майже 100 відомих міжнародних дослідних центрів і організацій, серед яких: Міжнародна організація з питань продовольства та сільського господарства при ООН (FAO), Міжнародний інститут генетичних ресурсів рослин, Міжнародна асоціація аквакультури, Міжнародний союз ґрунтознавців, Міжнародне протиепізоотичне бюро,

Міжнародний центр досліджень і обробітку ґрунту, Міжнародний центр покращання кукурудзи і пшениці, Міжнародне товариство генетики тварин тощо. Національна академія аграрних наук України є засновником Європейської спілки Академій Аграрних Наук, до якої входить 12 аграрних академій Європейських країн. Основними пріоритетними науковими напрямками діяльності НААН на перспективу є: збалансоване використання, відтворення і управління природними ресурсами; біотехнологія, генетика, селекція біологічних і господарських ознак сільськогосподарських культур та тварин; органічне виробництво сільськогосподарської продукції; збереження та раціональне використання генофонду сільськогосподарських рослин і тварин, біотичного різноманіття екосистем; якість і безпечність рослинницької та тваринницької продукції; біобезпека та біозахист у ветеринарній медицині; розвиток аграрного ринку України, земельних відносин і використання сільськогосподарських земель, міжнародна інтеграція агропромислового сектора економіки; інноваційно-інвестиційні моделі його розвитку.

Підсумовуючи свій виступ, президент НААН Я. Гадзало наголосив: «Аналізуючи пройдений історичний шлях української аграрної науки, можна стверджувати, що збережений кадровий, якісний потенціал вітчизняної аграрної науки здатний забезпечити інноваційний поступ аграрного сектору економіки країни та успішно інтегруватися у Європейське співтовариство. Перекоаний, що НААН зустрине своє наступне сторіччя новими досягненнями, її вчені і надалі наполегливо та плідно працюватимуть заради розвитку науки і блага нашої держави».